

POSTANOWIENIE

Dnia 9 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z wniosku K. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.
o zwrot nienależnie pobranego świadczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 9 maja 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 29 stycznia 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 29 stycznia 2016 r., sygn. akt III AUa (...), Sąd Apelacyjny w (...) – w sprawie z wniosku K. S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G. – oddalił apelację odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. z dnia 13 kwietnia 2015 r., sygn. akt VIII U (...), oddalającego odwołanie K. S. od decyzji organu rentowego z dnia 13 maja 2014 r., którą organ rentowy dokonał miesięcznego rozliczenia emerytury ubezpieczonego K. S. w związku z osiągniętym przez niego przychodem za poszczególne miesiące 2012 r. oraz zobowiązał go do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia emerytalnego w kwocie 15.621,90 zł.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego wnioskodawca zaskarżył skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) wskazano na przyczyny przyjęcia skargi określone w art. 398⁹

§ 1 pkt 1 i 2 k.p.c. W ocenie autora skargi „za przyjęciem niniejszej skargi kasacyjnej do rozpoznania przemawia w pierwszej kolejności potrzeba rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego: czy ubezpieczonemu może być przypisana zła wiara, która zgodnie z utrwalonym poglądem Sądu Najwyższego warunkuje możliwość obciążenia ubezpieczonego obowiązkiem zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w sytuacji, gdy nie jest on świadomy dokonywanych z otrzymywanego z tytułu umowy cywilnoprawnej wynagrodzenia potrąceń w związku z prowadzoną przeciwko niemu egzekucją komorniczą”.

Wskazano, że niezbędna jest wykładnia Sądu Najwyższego, który jednoznacznie stwierdzi: „czy „złą wiarę” w odniesieniu do art. 138 ust. 2 pkt 2 należy rozumieć na zasadzie domniemania prawnego wywiedzionego z prawidłowego i wyczerpującego pouczenia ubezpieczonego przez organ rentowy, które może zostać wzruszone, jeśli ubezpieczony wykaże, iż w rzeczywistości nie miał świadomości o braku prawa do pobierania świadczenia, czy też należy uznać, iż odpowiednie pouczenie osoby pobierającej świadczenie jest jedyną przesłanką, od której uzależnia się istnienie u ubezpieczonego świadomości obowiązku zwrotu świadczenia”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wnioskodawcy nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do

rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571); 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179); 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z dnia 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504) i 4) dotyczyć zagadnienia

budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej. Wymóg ten jest uzasadniony publicznymi celami rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2007 r., V CSK 356/07, LEX nr 621243). Ograniczenie się przez skarżącego do pytania nie jest wystarczającym określeniem zagadnienia prawnego, jeżeli zagadnienie prawne nie zostało przedstawione bez odniesienia się do ogólnych problemów interpretacyjnych (postanowienie Sądu Najwyższego z 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451).

Zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem Sądu Najwyższego skarżący – opierając wniosek o przyjęcie jego skargi do rozpoznania na przyczynie przyjęcia skargi określonej w przepisie art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. – powinien określić, które przepisy wymagają wykładni, ale także wskazać, na czym polegają poważne wątpliwości związane ze stosowaniem tych przepisów wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Konieczne jest opisanie tych wątpliwości, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03, z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Jeżeli zaś skarżący powołuje się na rozbieżności w orzecznictwie sądowym, to zobowiązany jest przytoczyć te rozbieżne orzeczenia Sądów, przy czym musi wykazać, że występująca w nich rozbieżność ma swoje źródło w różnej wykładni przepisu albo wykazać, że wykładnia dokonana przez Sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2008 r., II CSK 21/08, LEX nr 794605). Chodzi przy tym o rozbieżności w wykładni przepisu prawa, a nie o rozbieżności w jego zastosowaniu. Ponadto, ze względu na publiczne cele, jakie ma do spełnienia rozpoznanie przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej, skarżący powinien także wykazać celowość dokonania wykładni przepisu przez Sąd

Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 października 2012 r., III SK 15/12, LEX nr 1228636 oraz z dnia 19 października 2012 r., III SK 13/12, LEX nr 1228618).

Uwzględniając przedstawione założenia interpretacyjne należy stwierdzić, że autor rozpatrywanej skargi kasacyjnej nie przedstawia ani istotnego zagadnienia prawnego sprawy w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. ani też potrzeby wykładni wskazanego przepisu prawa ubezpieczeń społecznych w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Przede wszystkim przedstawiona w uzasadnieniu wniosku kwestia ograniczona do ogólnikowego pytania nie została powiązana z odpowiednią jurydyczną argumentacją, którą wykazanoby, że w sprawie rzeczywiście występują przyczyny przyjęcia skargi do rozpoznania określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że podstawowymi warunkami uznania, że wypłacone świadczenie podlega zwrotowi są: brak prawa do świadczenia oraz posiadanie świadomości tego faktu przez osobę przyjmującą świadczenie w związku ze stosownym pouczeniem. Powyższe stanowisko wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2 grudnia 2009 r., I UK 174/09 – LEX nr 585709, wyjaśniając dodatkowo, że obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia obciąża tylko tego, kto przyjął świadczenie w złej wierze wiedząc, że mu się nie należy - co dotyczy zarówno osoby, która została pouczona o okolicznościach, w jakich nie powinna pobierać świadczeń, jak i osoby, która uzyskała świadczenie na podstawie nieprawdziwych zeznań lub dokumentów albo w przypadku świadomego wprowadzenia w błąd instytucji ubezpieczeniowej. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2012 r., I UK 331/11 – LEX nr 1165287, Sąd Najwyższy stwierdził, że żądanie zwrotu nienależnego świadczenia z ubezpieczenia społecznego uzasadnione jest tylko wobec osoby, która otrzymała świadczenie bez podstawy prawnej, i tylko wówczas, gdy miała świadomość, że wypłacone świadczenie jej się nie należy.

Autor skargi w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołuje się na przedstawione wyżej stanowisko judykatury dotyczące przedmiotowej kwestii – nie przedstawia on jednak rzeczowej polemicznej argumentacji, którą zakwestionowałby prawidłowość powołanego stanowiska Sądu

Najwyższego.

Uzasadnienie wniosku ignoruje cały zespół ustaleń faktycznych zaskarżonego wyroku stanowiący punkt odniesienia do zastosowania w sprawie przepisów prawa materialnego, których analizy interpretacyjne zostały szczegółowo przedstawione w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...). W sprawie ustalono, że ubezpieczony w okresie od stycznia do grudnia 2012 r. osiągał przychód – miał przy tym pełną świadomość, że osiągnąć przez niego wynagrodzenia w SP ZOZ Miejska Stacja Pogotowia Ratunkowego w G., M. Spółce z o.o. w G. oraz w Zespole Opieki Zdrowotnej [...] w G. mogą powodować zmniejszenie lub zawieszenie wypłaty jego świadczenia. Sąd drugiej instancji przyjął, że wnioskodawca został należycie pouczony o okolicznościach powodujących utratę lub zawieszenie prawa do pobierania świadczenia – decyzja w przedmiocie zobowiązania skarżącego do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia odpowiada prawu. Prawidłowo wyliczono wynagrodzenie uzyskane przez ubezpieczonego we wrześniu 2012 r., na które składały się: wynagrodzenie za sierpień 2012 r. w kwocie 3.922,05 zł oraz za wrzesień 2012 r. w kwocie 7.184,00 zł, łącznie 11.106,05 zł.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.